

Handlingsplan för upptäckt och uppföljning av läs- och skrivsvårigheter i Linköpings gymnasieskolor

Alla barn och elever ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och i sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling (Skollagen kap.3§3).

Skollagen föreskriver också att skolans uppdrag är att upptäcka och rapportera de elever som befaras att inte uppnå kunskapskraven. Dessa riktlinjer är framtagna i syfte att underlätta och säkerställa arbetet med att upptäcka och identifiera elever i läs- och skrivsvårigheter samt skapa goda förutsättningar för deras språkutveckling.

Gemensamma riktlinjer för att uppmärksamma elever i behov av stöd - utredning av läs- och skrivsvårigheter

Läs- och skrivsvårigheter är ett övergripande begrepp för många olika svårigheter. Ofta pratar man om läs- och skrivsvårigheter som en helhet, d v s att svårigheter med läsning alltid hänger samman med skrivsvårigheter. Men en del personer kan ha mer problem med läsning medan andra har förhållandevis mer problem med skrivning. Vanligast är dock att dess två svårigheter uppträder tillsammans (Christer Jacobson, Linnéuniversitetet). Enligt skollagen har barn med behov av stöd för sin läsutveckling rätt till detta stöd utan någon formell diagnos. Av lagen framgår att rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Om utredningen visar att eleven är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges det.

*Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, genom uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska detta anmälas till rektorn. **Rektorn** ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd (Skollagen kap.3§8)*

Det finns ett uttalat behov av att identifiera elever som riskerar att misslyckas i sina studier på grund av läs- och skrivsvårigheter. Elevernas läs- och skrivförmågor utgör förutsättningar för lärande och undervisning. Med kunskap om förutsättningarna kan man sätta upp realistiska mål för hela verksamheten såväl som för individerna i den. Det finns olika vägar för att få information om elevernas dyslektiska svårigheter, bl. a genom lärare, mentorer, föräldrar, studie- och yrkesvägledare och även genom eleven själv. En överlämnandekonferens med grundskolan sker vid skolstart och ett informationsutbyte av eventuella utredningar och åtgärder. Test i svenska och även i andra ämnen som engelska och matematik kan ge information om elevens lärandesituation.⁷ Linköpings kommun genomför sedan flera år tillbaka obligatoriska språk- och lästest i olika årskurser i grundskolan. På gymnasieskolorna genomförs varje höst i åk 1 ett screeningtest av hela klassen vilket används dels för att fördela medel från Bildningsnämnden, dels för att uppmärksamma svårigheter vid läsning hos individen. Det är av stor vikt att det finns rutiner för vidare pedagogisk utredning om en elev får ett lågt resultat på screeningtestet. Oavsett dyslexidiagnos eller inte är skolan skyldig att ge stöd till elever som har svårigheter i skolarbetet. För det pedagogiska arbetet i skolan krävs inga medicinska diagnoser.

Elevers behov och förutsättningar

En elevs resultat uppmärksammas av den som rättar (lärare, speciallärare, specialpedagog). I ett samtal med eleven (och vårdnadshavare) kan lärare få veta mer kring elevens förutsättningar och behov (se intervjumall) som leder vidare till åtgärder;

- a) Pedagogisk utredning av läs- och skrivsituationen enligt t ex SPSM:s stödmaterial för utredning. Utredningen visar behov av: träning – stöd – anpassning. Om åtgärderna inte ger resultat är det viktigt att gå vidare till andra specialister som t ex psykolog, logoped och/eller läkare.
- b) Evidensbaserade undervisningsmetoder – ansvarig informerar om vilka möjligheter som finns för kompensation och träning av t ex läsning, i klassrummet eller enskilt. "Om barn och ungdomar med dyslexi får öva kopplingen mellan språkljud (fonem) och bokstäver (grafem) på ett strukturerat sätt förbättras förmågan att uppmärksamma språkets ljudmässiga uppbyggnad (den fonologiska medvetenheten), läsförmågan, det vill säga läsförståelse och läshastighet, samt stavningsförmågan" SBU.se. Det kan också vara nödvändigt med samarbete med skolans bibliotek, Mediatek, Skoldatatek eller stadsbiblioteket (Legimus m m).
- c) Samtliga undervisande lärare har kännedom om de kompensatoriska verktyg, lästräningsprogram och studiehandledning som kan erbjudas eleverna. Samarbete mellan lärare och specialpedagog/speciallärare, t ex när används undantagsbestämmelsen, vad gäller vid nationella prov osv. Förutom de kommunövergripande testerna är det av stor vikt att läraren kontinuerligt följer upp elevernas läs- och skrivutveckling.

Kompetensutveckling/utvecklingsområden

För att få en fungerande handlingsplan behövs rutiner för screening (utförande av test-administrering- hantering av resultat) och fortbildning av specialpedagoger/speciallärare i utredningskompetens av läs- och skrivsvårigheter.

Förslag på screeningtest fr.o.m. hösten 2016: LäsKedjor -2 av Christer Jakobsson.

Kurs – förslag på innehåll: Kursen riktar sig till dig som arbetar i gymnasieskolan och behöver mer kunskap om läs- och skrivsvårigheter, i samband med t ex flerspråkighet. Vi fokuserar både på teori och praktik. Vad är dyslexi? Vad är språkstörning? Hur yttrar det sig för gymnasieelever? Hur kan en pedagogisk utredning av läs- och skrivsvårigheter göras? Vilka tester är lämpliga att använda? (Vi tittar bl. a närmare på screeningtestet LäsKedjor-2) När ska undantagsbestämmelsen tillämpas och hur kan lärare skapa en inkluderande lärmiljö? Språk- och kunskapsinriktad undervisning introduceras som en metod och information om kompenserande hjälpmedel ges.

Nätverk: för de som är ansvariga för pedagogiska utredningar av läs- och skrivsvårigheter och/eller behöver handledning i relaterade frågor.

Referenser

Höien T & Lundberg I (2007)

Herrström M (2002) Djur-lästest. Ordfabriken

Höien T (2012) LOGOS. Logometrica AS, Bryne

Jacobson C. (1993) LäsKedjor. Psykologiförlaget

"Dyslexi hos barn och ungdomar. Tester och insatser". (2014) SBU. se

Modellen är utformad av Christer Jacobson, docent i pedagogisk psykologi och leg. psykolog vid Linnéuniversitetet. Bilden är hämtad ur artikeln, Hur kan vi se på läs- och skrivsvårigheter? Svenska Dyslexiföreningen.

Linköping 2015-08-12